

Jumalateenistus Nõos P, 16.08.20 kell 11.00, 10. pühapäev *post Trinitatis*, Hans Wühneri päev

Lektsioonid: Rm 11:17–24; Lk 4:23–30

Pihikõne: 1Kr 12:3

Ristimis- ja leerikõne: Lk 9:62

Jutlus: Jr 6:16–19

Laulud: 217 (1–4); 357 (1–6); 439 (1); 452 (1–2); 450A (1–3)

Nõnda ütles Issand: Seisatage teedel ja vaadake, küsige muistsete radade kohta, missugune on hea tee, ja käige sellel, siis leiate oma hingele hingamispaiga. Aga nemad ütlesid: „Seda me ei tee!” Ma seadsin vahimehed teie üle: „Kuulake sarvehäält!” Aga nemad vastasid: „Me ei kuula!” Seepärast kuulge, rahvad, ja mõista, kogudus, mis nendega juhtub! Kuule, maa! Vaata, ma saadan õnnetuse sellele rahvale, nende mõtete vilja; sest nad ei pannud tähele mu sõnu ja põlgasid mu Seadust.

Kuuldud kirjakoht prohvet Jeremija raamatust kõneleb ajast enne 605. aastat eKr. Need sõnad on manitsussõnad Jeruusalemmale ja Benjamini suguharule, kelle pärusmaa asus Jeruusalemma lähedal. Laiemalt käib see sõna ka Juuda kuningriigi kohta, kes oli sellal veel iseseisev, ehkki põhjapoolne Iisraeli kuningriik oli juba vallutajate küüsi langenud.

Mille eest Issand prohveti suu läbi siis oma rahvast manitseb? Vastuse saame eelmisest peatükist, kus prohvet kirjeldab eelseisvat hävingut (Jr 5:19): „Ja kui küsitakse: „Miks on Issand, meie Jumal, seda kõike meile teinud?“, siis vasta neile: „Nõnda nagu te minu olete maha jätnud ja olete teeninud võõraid jumalaid oma maal, nõnda te peate teenima võõraid maal, mis ei ole teie oma!”

Niisiis manitseb Issand oma rahvast ja selle püha linna Jeruusalemma võõraste jumalate austamise ja oma ustava Jumala mahajätmise pärast.

Meie kirjakohas on Juuda jumalavallatut käitumist täpsustatud. Prohvet toob välja kaks asjaolu.

Esiteks on rahvas loobunud muistseist radadest, millel käia, ning pöördunud uutele, atraktiivsemaile, kuid Jumalast kaugenevaile teedele. Soovitakse maha jätta oma esivanemate pärandus ja järgida n-õ moodsaid tavasid, austada teisi kultuure ja nende jumalaid.

Kas pole liigagi palju kuuldud etteheide? Alati võib muidugi manitsejaile vastata, et elu peab edasi minema ja argument, et vanasti tehti kõike õigemini ja paremini, ei maksa midagi. Ka Jeremijale vastati tema manitsemise peale: „Seda me ei tee!”

Kuid siin tuleb vahet teha ühiskonna arengul ja Jumala austamisel. Loomulikult tuleb edasi minna asjadega, mis muudavad ühiskonna elu lihtsamaks ja lisavad inimestele heaolu. Kuid seejuures ei tohi unustada Jumalat, kes on selle heaolu allikas.

Täna tähistame 10. korda Hans Wühneri päeva. Jumalateenistusele järgneb kell 14.00 rahvapidu Keeri külas Kuusikute taluõuel ja kell 17.00 küünalde süütamine Hans Wühneri perekonna haual Nõo surnuaial.

Ka Hans Wühner kuulus oma ajas, 19. sajandi II poolel Eesti edumeelsemate inimeste hulka. Ta oli õpetaja: ta rajas Tarvastus kooli, tema õpilaste hulka kuulub rida tähtsaid inimesi eesti kultuuriloos, ta propageeris elukestvat õpet ja rajas esimese rahvaraamatukogu. Wühner oli poliitik: ta oli Eesti Aleksandrikooli liikumise ja Eesti Kirjameeste Seltsi algatajaid, ajalehtede kaastööline, eesti asja ajajaid, Jakob Hurda sõber ja kaastööline. Wühner oli muusik: ta töötas üles Tarvastu koorielu ja puhkpilliorkestri ja käis nendega laulupidudel. Wühner oli põllumees: ta haris 30 aastat Keeri mõisa aedu ja põlde, pannes mh aluse Eesti kalakasvatusele.

Võiks ju küsida, milleks seda kõike tarvis oli? Kas eesti rahvas poleks saanud elada nii nagu ta varem elas? Arvan, et kõik selle küsimuse kuuljad vastaksid eitavalt. Selles pole ju kellelgi ka tänapäeval kahtlust, et Eesti ärkamisajal tehti õigeid asju: muidu poleks meil praegu ju eesti rahvast ja Eesti riikigi!

Kuid Wühner ei hüljanud eestlaste muistseid radu selles, mis puudutab kolmainu Jumala austamist. Tema vanematekodus olid au sees vennastekoguduse traditsioonid ja ka tema enda mõtteviis oli Jumalat austav. Keeri mõisnikuna oli ta Nõo kiriku eestseisja ehk, tänapäeva mõistes, juhatuse

esimees, hoolitsedes selle eest, et kogudusel hästi läheks. Tema poegadest Theodorist ja Richardist said kirikuõpetajad ning Richard andis 1919. aastal oma usu tõttu ka oma elu.

Peame tänapäeval küsima: kui tänane Eesti on nõus au sees hoidma kõike seda, mida Hans Wühner 19. sajandi II poolel eesti rahva heaks tegi, siis kas sama käib ka Jumala austamise kohta? Kas need muistsed teed, millel eesti rahvas hakkas käima 800 aastat tagasi ja jätkas 16. sajandil pärast usupuhastust, on tänaseks unustusehõlma vajunud?

Oleme Nõo kogudusega eelmisel nädalal vastu võtnud külalisi, toimus iga-aastane kuulutusnädal. Kogusin jälle, et inimestele meeldib sisse astuda kirikusse, käia tornis ja kuulata kirikukontserte. Sellega inimesed ühest küljest tunnustavad kiriku rolli meie kultuuris, kirikut kui arhitektuurimälestist ja õilsat kontserdipaika. Teisest küljest aga ei mõisteta vajadust jätkata neis vanades kirikutes jumalateenistusel. Või siis vähemalt ei mõisteta enda kohta selles jumalateenistusel: keegi võiks seda seal ju teha, et pühakojad tühjaks ei jääks ega laguneks, kuid isiklik osalus selles pole vajalik.

Nõnda siis tuleks igaühel mõelda, kas ka tema ütleks Issanda kutsele meie tänases prohvetisõnas pöörduda tagasi muistseile Issanda radadele: „Seda me ei tee!“

Teine jumalavallatu asjaolu, mille prohvet meie kirjakohtas Issanda sõnu edastades esile toob, on põlgus prohvetite vastu. Issand ütleb: „Ma seadsin vahimehed teie üle: „Kuulake sarvehäält!“ Aga nemad vastasid: „Me ei kuula!““ Sarvehääle all on siis mõeldud Jumala tahte edastajaid rahvale, prohveteid, kelle kõne kõlab moodsas, kuid jumalavallatus ühiskonnas järsku kõikjale kostuva trompetisignaalina.

Võib ju küsida, kas meie ajal ongi üldse enam prohveteid, kes sellist trompetit puhuvad? Eesti ajaloos on küll teada jumalamehi, kes kutsusid rahvast üles meelt parandama, võib-olla tuntum neist prohvet Reits enne II maailmasõda. Ent kui VT prohvetite puhul me veel nõustume, et tegu oli Jumala tahte edastajatega, siis kust teame me tänapäeval, kas üks või teine Jumala sõna kuulutaja teeb seda õigesti ja tõesti esindab selles Jumalat, aga mitte kedagi teist, võib-olla hoopis inimlikke huvisid?

Mõnes mõttes on sellistel kahtlejalatel õigus, sest pärast Jeesus Kristuse surma, ülestõusmist ja taevaminekut on selliseks Jumala trompeti hääleks Kristuse kogudus, Kristuse kirik. Kui tõusebki mõni prohvet, siis hakatakse teda kohe võrdlema kiriku kuulutusega ja tekib küsimus, mida enamat ta siis kiriklikust kuulutusest teebki.

Niisiis on juba viimasel 2000 aastal kogu vastutus Jumala prohvetliku sõnumi edastamisel Kristuse kogudusel. Ja iga kirik, kogudus ja konfessioon püüab seda ülesannet täita nii hästi kui oskab.

Ent milline on Eesti kirikute vastav strateegia? Eks seda tehakse erinevalt, isegi ühe kiriku sees. EELK-s on üks tegutsemismudeleid olnud rahvakirik, mis tähendab rahvale järkjärgulist lähenemist temaga koos elades: ühes ja samas kultuuris, ühes ja samas paigas, ühtedes ja samades rõõmudes ja mures.

Sellise tee valis ka Hans Wühner. Tema tegevus kuulutas Jumala au läbi ligimesearmastuse: siia saab paigutada kogu eelpoolmainitud haridusliku, poliitilise ja kultuurilise tegevuse, mida Wühner harrastas. Mõte, et see paljukannatanud eesti rahvas väärrib paremat tulevikku, oli Wühneri tegevuse liikumapanevaks jõuks. Seejuures ei unustanud ta ka Jumala au, nagu eelpool juba kõnelesime.

Kas selline tegevusmudel oleks tänapäevalgi trompetisignaali, mis teeks Jumala hääle ühiskonnas kuuldavaks? Raske öelda. Meie kogudus on seda teed püüdnud minna: pidanud au sees meie kogudusega seotud suurkujude mälestust (peale Wühneri ka Martin Lipp jt), meenutanud riigile ja rahvale olulisi päevi ja sümboleid (iseseisvuspäev, Eesti lipp), püüdnud teha koostööd kohaliku omavalitsusega ja ühiskondlike institutsioonidega, rajanud kogukonnale vajalikke ehitusobjekte. Samas pühitsenud igat pühapäeva ja püha jumalateenistusega ning korraldanud kihelkonnas kristlikku tööd. Ent seda, kas see on olnud õige tee ja piisav tegevus, näitab aeg.

Meie tänane kirjakoht lõpeb õnnetusekuulutusega: „Kuule, maa! Vaata, ma saadan õnnetuse sellele rahvale, nende mõtete vilja; sest nad ei pannud tähele mu sõnu ja põlgasid mu Seadust.“ See õnnetusekuulutus käib siin küll Jeruusalemma, benjaminlaste ja Juuda kuningriigi kohta, kuid kas ei peaks see mõtlikuks tegema ka meid? Kui Jumal saadab rahvale õnnetusena nende mõtete vilja, siis peavad need mõtted, soovivad olema valed?

Millised on meie aja, meie ühiskonna, meie rahva, meie endi mõtted ja soovid? Kas nende vili toob meile õnne või õnnetuse?

Piibli ja tänase kirjakohta kontekstis on õnn Jumala austamine ja õnnetus tema hülgamine – olgu meie plaanid meie ühiskonna, rahva ja riigi suhtes muidu nii õilsad kui tahes. Jäägem siis igal juhul truuks Jumalale, ükskõik millise strateegia me siis evangeeliumi kuulutamiseks ka ei vali! Ja olgu meile eeskujuks sellised mehed meie minevikust nagu Hans Wühner, kes valis õige strateegia. Sest me näeme tänagi selle vilju.

Aamen.